

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПОРТИВНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

На прикладі навчально-методичного та наукового забезпечення висвітлено розвиток спортивної спеціалізації настільний теніс у Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського. З огляду на те, що основний масив навчально-методичних та наукових праць викладачів ЛДУФК з'явилися в роки незалежності України, хронологічні рамки дослідження охоплюють 1991–2017 рр.

Ключові слова: навчально-методичне та наукове забезпечення, спеціалізація, настільний теніс.

On the example of educational-methodological and scientific provision, is illustrated the development of sport specialization table tennis at the Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture. Considering that the main bulk of teaching-methodological and scientific works of teachers of LSUPC appeared during the years of Ukraine's independence, the chronological frames of the research covered 1991–2017 biennium.

Key words: Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture, educational-methodical and scientific provision, specialization, table tennis.

Постановка проблеми й аналіз результатів останніх досліджень. У Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського є 44 спортивні спеціалізацій. Кожна з них має відповідне навчально-методичне та наукове забезпечення. Це дає можливість студентам стати фахівцями у своїй сфері спортивної діяльності. Навчально-методичне та наукове забезпечення навчального процесу у ЛДУФК

ім. Івана Боберського сприяє формуванню майбутніх фахівців з фізичного виховання до професійно-педагогічної та спортивної діяльності.

На кафедрі спортивних і рекреаційних ігор ЛДУФК ім. І. Боберського є 6 спортивних спеціалізацій: бадмінтон, баскетбол, волейбол, гандбол, теніс та настільний теніс. Історія спеціалізації настільний теніс в українській історіографії вивчена недостатньо. На даний час, за винятком публікації авторів даної статті [2], відсутні розвідки з даного питання. З огляду на такий стан справ, запропонована нами тема набирає особливої актуальності.

Метою роботи є характеристика розвитку спеціалізації “настільний теніс” у Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського на прикладі навчально-методичного та наукового забезпечення.

Завдання:

1) систематизувати дані про навчально-методичні та наукові розробки викладачів ЛДУФК ім. І. Боберського;

2) визначити основні проблеми, викладені у навчально-методичних розробках та наукових працях викладачів ЛДУФК ім. І. Боберського;

Методи дослідження: аналіз джерел та літератури, математичний, порівняльний.

Результати досліджень та їх обговорення. Спеціалізація “настільний теніс” з’явилася в навчальному процесі Львівського державного інституту фізичної культури в 50-их рр. ХХ ст. [6]. Однак, упродовж 1950–80-их рр. викладачами ЛДУФК не було напрацьовано належного методичного забезпечення спеціалізації.

Першою вагомою навчально-методичною працею у ЛДУФК була книга старшого викладача кафедри спортивних і рухливих ігор Володимира Марусина “Настільний теніс для всіх”, яка з’явилася у 1991 р. у видавництві “Здоров’я” в Києві [7]. У книзі висвітлено історію розвитку настільного тенісу, наведено основні правила, дано методичні рекомендації щодо вивчення техніки і тактики гри, а також подано характеристику загальних та спеціальних засобів підготовки тенісистів різної кваліфікації. Не зважаючи на те, що праця В. Марусина була розрахована на широке коло читачів, видання стало настільною книгою для викладачів і студентів ЛДУФК, а також далеко поза його межами.

Навчально-методичний посібник В. Марусина був підготовлений на основі літератури, яка видавалася і поширювалася на теренах СРСР. Крім неї, автор використав науково-методичні розробки польських дослідників хоча це не було вказано у праці в переліку використаної літератури [6]. Упродовж майже двадцяти років посібник В. Марусина не втрачав своєї актуальності.

У період з 1992–2008 рр. викладачам спеціалізації “настільний теніс” у ЛДУФК не вдалося видати жодного посібника розрахованого на студентів даної спеціалізації. Певні зрушення в цьому напрямку сталися у 2009 р. Упродовж 2009–2014 рр. у Львові вийшло друком 3 навчально-методичні посібники. Одним із співавторів навчально-методичних розробок є доцент кафедри педагогіки та психології ЛДУФК Андрій Окопний.

У 2009 р. Юрій Козій, Андрій Окопний, Ірина Турчик, Володимир Дерев’янку опублікували навчальну програму з фізичної культури для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів [11]. Варіативний модуль “Настільний теніс” складається з таких розділів: зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

У 2012 р. Ігор Мудрий, Володимир Мартиненко та Андрій Окопний видали навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів галузі фізично-

го виховання і спорту “Професійна підготовка студентів у групах спортивного удосконалення з настільного тенісу” [10]. Навчально-методичний посібник підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни “Теорія і методика обраного виду спорту” для підготовки фахівців ОКР “Бакалавр” усіх спеціальностей та затвердженого Вченою радою факультету фізичного виховання Львівського державного університету фізичної культури. У посібнику подано інформацію про організацію та проведення занять у групах спортивного удосконалення з настільного тенісу, загальні характеристики підготовки. Викладений зміст різних сторін фізичної, спеціальної та техніко-тактичної підготовки, змагальна та суддівська практика, засоби відновлення та виховна робота.

Через два роки світ побачив методичний посібник Андрія Окопного, Володимира Мартиненка та Ігора Мудрого “Організація та проведення замахів з настільного тенісу” [14]. У ньому розглянуто питання організації та проведення змагань з настільного тенісу в колективах фізкультури і на більш високому рівні, а також правила змагань. Методичний посібник написано відповідно до програми навчальної дисципліни “Фізичне виховання” для підготовки фахівців ОКР “Бакалавр” усіх спеціальностей та затверджено Вченою радою факультету фізичного виховання Львівського державного університету фізичної культури у 2014 р. Загалом, на жаль, фрагментарно подано історію настільного тенісу у Львові та на Львівщині. Автори зосередили свою увагу на 70–90-их роках ХХ ст., практично не розглядаючи історію спеціалізації “настільний теніс” у ЛДУФК [14, 10–11].

Систематизовуючи дані про наукові розробки з настільного тенісу викладачів ЛДУФК, можемо виділити кілька напрямків досліджень:

Значення комп'ютеризовано-технічних засобів у настільному тенісі.

Орест Лесько, Ігор Майовка, Андрій Окопний та Сергій Пономарьов вивчали питання про використання технічних засобів, та комп'ютеризованих систем у навчально-тренувальному процесі і при проведенні змагань з настільного тенісу [5, 87–89; 13, 28–30]. На їхню думку, впровадження експериментальної методики з використанням комп'ютеризованих систем, займає належне місце в доробках як тренерів-педагогів так і науковців та позитивно впливає на навчання точності рухів у гравців у настільний теніс, а також для оптимізації проведення змагань для суддів.

Антропометричні показники та розвиток фізичних якостей настільних тенісистів.

Сергій Волжанін, Юрій Карп'як, Анатолій Малицький, Андрій Окопний, Юрій Панишко, Галина та Роман Щирби відводили окрему роль методиці розвитку швидкісно-силових якостей, вдосконаленні техніко-тактичної підготовки та визначали показники динамометрії кистей та антропометричні показники гравців у настільний теніс [15, 57; 16, 62]. Вони дійшли висновку, що для досягнення високих спортивних результатів необхідно планомірно та систематично розвивати швидкісно-силові якості у гравців у настільний теніс у процесі багаторічної підготовки.

Особливості залучення та мотивації молоді до занять настільним тенісом та стан його впровадження у фізичне виховання.

Серед викладачів ЛДУФК цими питаннями займалися Іван Каратник, Світлана Ковальчук (дівоче прізвище – Мельникович), Володимир Левків та Оксана Митюк [3, 31; 8, 227–228; 9, 89]. Ними були проведені опитування вчителів, тренерів та інших респондентів шляхом анкетування у Львові. Отримані результати показали, що державна система фізичного виховання заохочує школи до участі у змаганнях, у школярів є бажання займатися настільним тенісом, однак, при школах заняття цим видом спорту, які проводять фахівці з фізичного виховання організовані в недостатній мірі. Також

автори виділили низку факторів, які мотивують людей займатися настільним тенісом. Чим більше мотивів, тим більше прагнення до занять.

Аналіз змагальної діяльності гравців високої кваліфікації у настільному тенісі в Україні та закордоном.

У ЛДУФК це питання вивчає Андрій Окопний [12, 90–92]. Дослідник вважає, що найрезультативнішими технічними елементами у змагальній діяльності гравців у настільний теніс високої кваліфікації є топ-спіни і прямі удари. Спортсмени інших країн, надають перевагу у змагальній діяльності гостроатакуючим, потужним ударам з верхнім обертом м'яча (накати, топ-спіни, фліпи), а також плоскі удари по високому м'ячу, та контратакуючі удари. Для українських спортсменів є більш поширені захисні технічні прийоми такі як: удари з нижнім, верхнім обертом і без оберту м'яча (підрізки, свічки, підставки). Представлені результати дослідження А. Окопного показують, що українські тенісиста на сьогодні не досягли такого рівня змагальної діяльності, на якому можна реально протистояти провідним тенісистам світу.

Історія становлення та розвитку настільного тенісу. У праці Лілії Герич та Андрія Сиви висвітлюється питання становлення та розвитку настільного тенісу як олімпійського виду спорту [1, 10–12]. Автори між іншим прослідковують успішну тенденцію виступів національної збірної України з настільного тенісу на Олімпійських іграх.

У наукових тезах Ганни Гук та Андрія Сиви на прикладі навчально-методичного забезпечення висвітлено розвиток спеціалізації “настільний теніс” у ЛДУФК упродовж; 1991–2016 рр. [2, 19–20].

З нагоди 70-ліття створення ЛДУФК ім. Івана Боберського, авторським колективом вишу було підготовлено популярну енциклопедію. З огляду на жанр видання, в ньому подано лише окремі факти та фрагменти з історії спеціалізації “настільний теніс” у ЛДУФК [4, 97–101].

Висновок.

Не зважаючи на появу навчально-методичних праць викладачів ЛДУФК бракує методичних розробок у спеціалізації “настільний теніс”. На заняттях ТіМОВС, доводиться використовувати іноземні посібники (зокрема Галини Барчукової). Досі не втратила актуальності книга Володимира Марусина “Настільний теніс для всіх”, хоча вона була написана на зорі незалежності України. Фахівці ЛДУФК мало уваги приділяли історії настільного тенісу, не досліджували історію спеціалізації “настільний теніс” у ЛДУФК та історію розвитку настільного тенісу у Львові та Львівщині.

Фактично, викладачі ЛДУФК, які працювали та працюють на спеціалізації “настільний теніс”, за винятком Володимира Марусина, в роки незалежності не видали жодного навчально-методичного посібника. Як правило, для цієї праці залучалися викладачі з інших кафедр університету. На кафедрі спортивних та рекреаційних ігор ЛДУФК викладачі не достатньо приділяють увагу розвитку настільного тенісу про що свідчить й те, що на кафедрі працює лише один фахівець з “настільного тенісу”.

За роки незалежності викладачами ЛДУФК було опубліковано понад двадцять наукових праць (статей і тез). У них розглядаються техніко-тактичні, швидкісно-силові особливості, динамометричні та антропометричні показники, змагальна діяльність, мотивація молоді до занять настільним тенісом, історія становлення та розвитку настільного тенісу тощо. Незважаючи на появу окремих праць викладачів ЛДУФК ім. Івана Боберського, присвячених настільному тенісу, все-таки бракує наукової літератури з цього виду спорту.

Сьогодні назріла потреба видання наукової спеціалізованої літератури (наукові збірники, журнали, монографії тощо), в якій би розглядалися актуальні проблеми з настільного тенісу.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні навчально-методичного та наукового забезпечення спортивної спеціалізації настільний теніс у Львівському державному інституті фізичної культури до 1991 р. Також окремі розвідки повинні з'явитися про розвиток інших спортивних спеціалізацій кафедри спортивних і рекреаційних ігор ЛДУФК ім. І. Боберського, зокрема бадмінтон, баскетбол, волейбол, гандбол, теніс.

1. Герич Л. Становлення та розвиток настільного тенісу як олімпійського виду спорту / Л. Герич, А. Сова, С. Ковальчук // Теоретико-методичні засади спортивних та рекреаційних ігор : зб. наук. ст. – Львів, 2016. – С. 9–13.
2. Гук Г. Розвиток спеціалізації настільний теніс у ЛДУФК (на прикладі навчально-методичного забезпечення) / Г. Гук, А. Сова // Фізична культура, спорт та здоров'я : матеріали III Всеукраїнської студентської наукової Інтернет-конференції. – Х., 2016. – 8–9 грудня. – С. 18–20.
3. Ковальчук С. В. Залучення школярів до занять настільним тенісом / С. В. Ковальчук, В. І. Левків // Сучасні проблеми розвитку теорії і методики спортивних ігор : IV Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів, 2009. – С. 30–33.
4. Львівський державний університет фізичної культури (1946–2016) : попул. енцикл. / авт. кол.: Ф. Музика та ін. ; упоряд. О. Борис ; за заг. ред. Є. Приступи. – Львів : ЛДУФК, 2016. – 488 с.
5. Майовка І. Комп'ютерні програми як засіб оптимізації проведення змагань : (на прикладі настільного тенісу) / І. Майовка, О. Лесько, А. Окопний, С. Пономарьов // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2009. – Вип. 13, т. 1. – С. 185–189.
6. Марусин В. Спогади. Аудіозапис.
7. Марусин В. Ю. Настільний теніс для всіх / В. Ю. Марусин. – К. : Здоров'я, 1991. – 112 с.
8. Мельникович С. Стан впровадження настільного тенісу у фізичне виховання школярів // Історія олімпійського спорту України : матеріали IV Всеукр. студент. наук.-практ. конф. (13 листопада 2008 р.). – Донецьк, 2008. – С. 225–229.
9. Митюк О. Р. Мотивація людей, які займаються тенісом настільним / О. Р. Митюк, І. В. Каратник // Фізична культура, спорт та здоров'я : матеріали II Всеукраїнської студентської наукової конференції (у рамках XII міжнародної науково-практичної конференції (6–7 грудня 2012 року)). – Х., 2012. – С. 88–90.
10. Мудрий І. Професійна підготовка студентів у групах спортивного удосконалення з настільного тенісу : навч.-метод. посіб. / І. Мудрий, В. Мартиненко, А. Окопний. – Львів : ЛДУФК, 2012. – 62 с.
11. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класів : Варіативний модуль “Настільний теніс” / Ю. С. Козій, А. М. Окопний, І. Х. Турчик, В. В. Дерев'яно // Фізична культура в школі: метод. посіб. 5–9 класи ; за заг. ред. С. М. Дятленка. – К. : Літера ЛТД, 2009. – С. 77–84.
12. Окопний А. Аналіз змагальної діяльності гравців високої кваліфікації у настільному тенісі в Україні та закордоном / А. Окопний // Теоретико-методичні засади спортивних та рекреаційних ігор : зб. наук. ст. – Львів, 2016. – С. 89–92.
13. Окопний А. М. Використання технічних засобів навчання для забезпечення точності рухів гравців у настільний теніс / А. М. Окопний // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2008. – Вип. 12, т. 1. – С. 227–231.
14. Окопний А. Організація та проведення змагань з настільного тенісу : методичний посібник / А. Окопний, В. Мартиненко, І. Мудрий. – Львів : ЛДУФК, 2014. – 60 с.
15. Панишко Ю. М. Показники динамометрії кистей гравців в настільний теніс / Ю. М. Панишко, А. В. Малицький, С. Д. Волжанін, А. М. Окопний // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спорт. і рухливих ігор : тези II Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів, 1997. – С. 56–57.
16. Щирба Г. Т. Оптимізація методики розвитку швидкісно-силових якостей у гравців в настільний теніс (за даними біохімічного контролю) / Г. Т. Щирба, Р. І. Щирба, Ю. Б. Карп'як // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор : IV Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів, 2009. – С. 70–72.

References:

1. Herych L. (2016) “The formation and development of table tennis as an Olympic”, *Teoretyko-metodychni zasady sportyvnykh ta rekreatsinykh ihor*, pp. 9–13.
2. Huk H. (2016) “Development of specialization of table tennis at LDPU” *materialy III Vseukrainskoi studentskoi naukovi Internet-konferentsii*, pp. 18–20.
3. Kovalchuk S. V. (2009) “Involve schoolchildren in table tennis”, *IV Vseukr. nauk.-prakt. konf.* pp. 30–33.
4. F. Muzyka (2016) “Lviv State University of Physical Culture” *LDUFG*, pp. 488.

-
5. Maiovka I. (2009) "Computer programs as a means of optimizing the conduct of competitions", *Moloda sportyvna nauka Ukrainy: zb. nauk. pr. z haluzi fiz. kultury ta sportu*. pp. 185–189.
  6. Marusyn V. "Memoirs" *Audiozapys*.
  7. Marusyn V. Yu. (1991) "Table tennis for everyone", *Zdorovia*, pp. 112.
  8. Melnykovich S. (2008) "The state of the introduction of table tennis in the physical education of schoolchildren", *materialy IV. Vseukr. student. nauk.-prakt. konf.* pp. 225–229.
  9. Mytiuk O. R. (2012) "Motivation of people who are engaged in tennis on a desktop", *materialy II Vseukrainskoi studentskoi naukovoï konferentsii*, pp. 88–90.
  10. Mudryi I. (2012) "Professional training of students in sport improvement groups from table tennis", *navch.-metod. posib.*, pp. 62.
  11. Iu. S. Kozii, A. M. Okopnyi, I. Kh. Turchyk, V. V. Derevianko (2009) "Curriculum on physical culture for general education institutions of grades 5–9", *metod. posib.* 5–9 klasy; pp. 77–84.
  12. Okopnyi A. (2016) "Analysis of competitive activity of players of high qualification in table tennis in Ukraine and abroad", *Teoretyko-metodychni zasady sportyvnykh ta rekreatsiinykh ihor*, pp. 89–92.
  13. Okopnyi A. (2008) "Use of technical training tools to ensure the accuracy of the players' movements in table tennis", *Moloda sportyvna nauka Ukrainy: zb. nauk. pr. z haluzi fiz. kultury ta sportu*, pp. 227–231.
  14. Okopnyi A. (2014) "Organization and holding of table tennis competitions", *metodychnyi posibnyk*, pp. 60.
  15. Panyshko Yu. M. (1997) "Indicators of dynamometry of players' hands in table tennis", *Tezy II Vseukr. nauk.-prakt. konf.* – pp. 56–57.
  16. Shchyrba H. T. (2009) "Optimization of technique of development of speed-strength qualities in players in table tennis", *Suchasni problemy rozvytku teorii ta metodyky sportyvnykh ihor : IV Vseukr. nauk.-prakt. konf.* pp. 70–72.